

**คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา
ด้วยหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา**

พระครูปริยัตยาทร จตตมโล/แสนศรีลา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

Received January 6, 2022, Revised February 1, 2022, Accepted March 3, 2022

บทคัดย่อ

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้วยหลักธรรมาภิบาลในการทำงาน ส่งผลพฤติกรรมกรรมการบริหารงานจัดการศึกษาให้สามารถได้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ได้ผลดี และเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากรในสถานศึกษา มีบุคลิกภาพที่ดี มีปฏิภาณไหวพริบดี มีการตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความรับผิดชอบสูง มีใจเปิดกว้างพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม มีความสามารถในการสื่อสาร กล้าในการพูด และการปฏิบัติ มีความตื่นตัวอยู่เสมอ เป็นนักพัฒนา และนักบริการสังคม มีสุขภาพดี มีความรักในสถาบันของชาติ และอนุรักษ์ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยการสร้างเสริมองค์กรด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังของสังคม

การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการหนึ่งที่สำคัญของผู้บริหารการศึกษา ที่ต้องนำมาปฏิบัติเพื่อใช้ในการบริหารจัดการองค์กรให้ก้าวหน้า อีกทั้งผู้บริหารการศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นร่วมกัน มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ก็จะสามารถหาข้อยุติที่ส่งผลดีกับทุกฝ่าย ผลการผลักดัน ให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมกับการทำงาน ยึดการทำงานบนหลักนิติธรรม บริหารงานอย่างโปร่งใส ส่งผลให้การบริหารงานให้มีทั้งประสิทธิภาพที่ดี และประสิทธิผลที่ดี

คำสำคัญ: คุณลักษณะของผู้บริหาร, หลักธรรมาภิบาล

Characteristics of school administrators with the good governance of the school Priesthood, Department of General Education

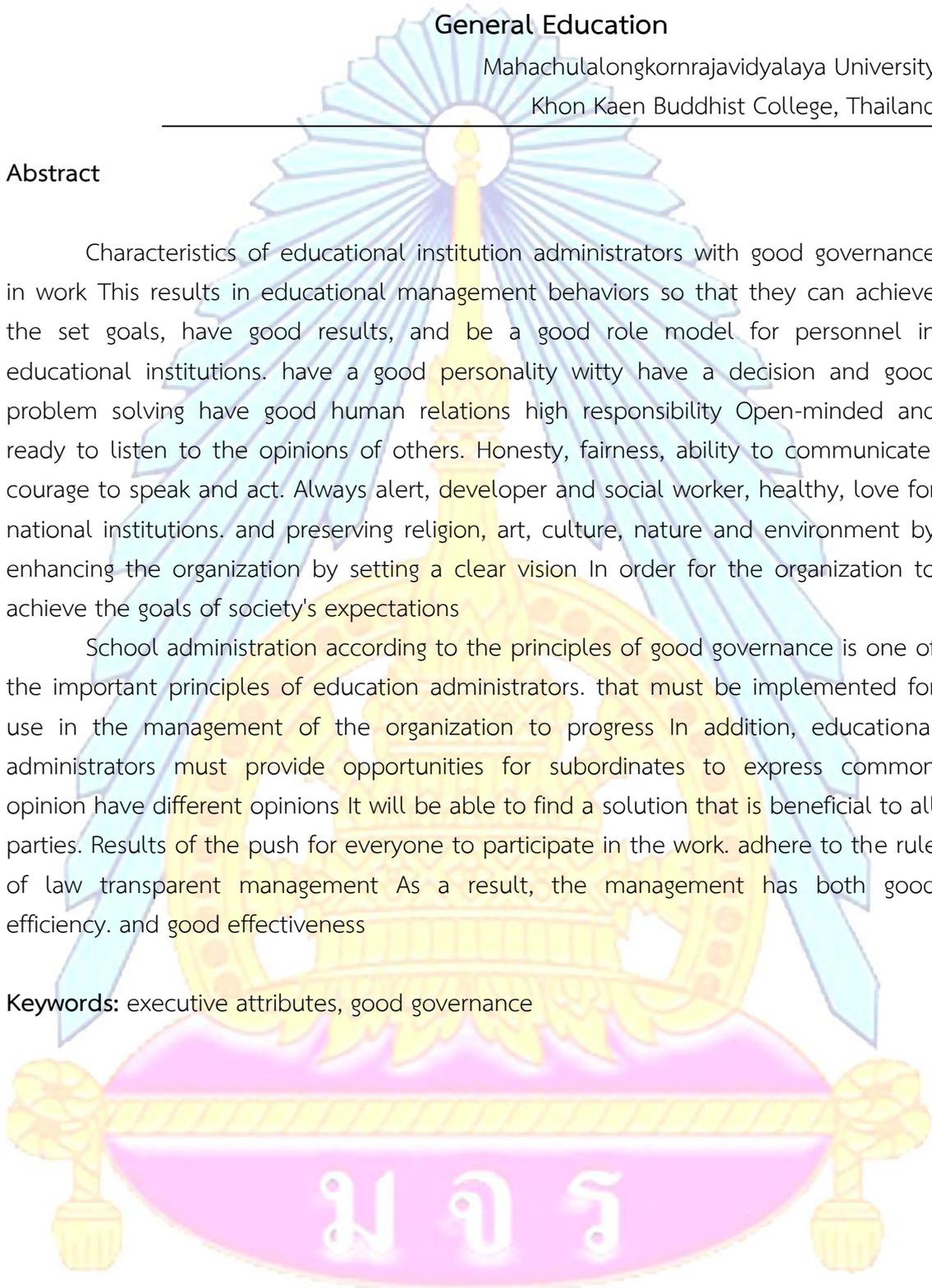
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Khon Kaen Buddhist College, Thailand

Abstract

Characteristics of educational institution administrators with good governance in work This results in educational management behaviors so that they can achieve the set goals, have good results, and be a good role model for personnel in educational institutions. have a good personality witty have a decision and good problem solving have good human relations high responsibility Open-minded and ready to listen to the opinions of others. Honesty, fairness, ability to communicate, courage to speak and act. Always alert, developer and social worker, healthy, love for national institutions. and preserving religion, art, culture, nature and environment by enhancing the organization by setting a clear vision In order for the organization to achieve the goals of society's expectations

School administration according to the principles of good governance is one of the important principles of education administrators. that must be implemented for use in the management of the organization to progress In addition, educational administrators must provide opportunities for subordinates to express common opinion have different opinions It will be able to find a solution that is beneficial to all parties. Results of the push for everyone to participate in the work. adhere to the rule of law transparent management As a result, the management has both good efficiency. and good effectiveness

Keywords: executive attributes, good governance

บทนำ

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้วยหลักธรรมาภิบาล เป็นสิ่งที่ชี้ชัดให้เห็นถึงความดีของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไก และตัวแปรที่สำคัญ ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพในผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหารที่จะประสบความสำเร็จ ตามหลักการบริหารของธรรมาภิบาล หรือ Good Governance ตามที่ UN ESCAP กำหนดไว้มี 8 หลักการ คือ การมีส่วนร่วม การปฏิบัติ ตามกฎหมาย ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความสอดคล้อง ความเสมอภาค การมีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพ และการมีเหตุผล การกำกับดูแลองค์กรภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี (Good Governance) เป็นหลักการสากลที่ได้รับการยอมรับจากสถาบันนานาชาติว่า เป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ โดยมีการนำคำว่า Good Governance มาใช้ ครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1989 โดยปรากฏในรายงานของธนาคารโลก (World Bank) และต่อจากนั้นมาก็มี หน่วยงานต่างๆ ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ Good Governance เป็นอย่างมาก จากวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2540 ได้ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคม โดยสาเหตุ สำคัญส่วนหนึ่งเกิดจากการบริหารจัดการในระดับชาติ และระดับองค์กรทั้งในภาครัฐ และเอกชนที่มีความบกพร่องและขาดประสิทธิภาพ รวมถึงการกระทำผิดทุจริตและขาดจริยธรรมส่งผลให้ประเทศไทย มีการบังคับใช้และปรับแก้กฎหมายต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดและเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ ทุกภาคส่วนภายในประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552 : 1)

ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารจัดการศึกษาสถานศึกษาจะเกิดประสิทธิผล และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจะ ดำเนินงานจนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ศูนย์กลางขององค์กรทั้งหมด ความสำเร็จขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพ ความตื่นตัว ความมียุทธวิธีประสพการณ์ ความคิด ความเป็นเลิศ ทางวิชาการ และอุทิศตน ความเสียสละ และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา

ธรรมาภิบาล กับการบริหารโรงเรียน

ประเทศไทยได้มีมติโดยคณะรัฐมนตรีเมื่อเดือนพฤษภาคม 2542 ให้ใช้คำว่า “ระบบการ บริหารและการจัดการบ้านเมืองที่ดี หรือ ธรรมาภิบาล (Good Governance) : ซึ่งเดิมเราเคยใช้ คำว่า ธรรมรัฐ ประชาธิปไตย หรือธรรมรัฐแห่งชาติ ประเด็นหรือปัญหา ระดับโลก (Knowledge of World issues) ต้องเป็น “Globalization” คือ การผนวกกันระหว่าง Globalize กับ Localize เข้าด้วยกัน ต้องสามารถนำวัฒนธรรมของเราออกไปสู่โลกภายนอกโดยมีการค้นหาและรวบรวมหลักการปฏิบัติที่ เป็นเลิศ (Best practice) ซึ่งวัฒนธรรมความเป็นไทยของเรา มีจุดเด่นหรือความถนัดในการทำงานหรือ ทำธุรกิจเชิงท้องถิ่น (Localize) อยู่แล้วเมื่อเราต้องการเข้าเวทีโลกจะต้องอาศัยความเป็นสากล (Globalize) ด้วยเช่นกัน

Governance เป็นกระบวนการโดยการตัดสินใจ วิเคราะห์ได้ว่า Governance จะให้ ความสำคัญกับองค์กรที่มีรูปแบบ (Formal) และไม่มีรูปแบบ (Informal) คนที่อยู่ในองค์กรเป็นผู้ ตัดสินใจ และกระทำตามโครงสร้างและแนวทางที่ได้กำหนดไว้รัฐบาลเป็นผู้บริหาร และจัดการประเทศ ฉะนั้นในการกำหนดนโยบายและแผนการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี จะต้องออกมาจากนายกรัฐมนตรี

พร้อมด้วยคณะกรรมการที่ดูแลกระทรวง และ ทบวงต่างๆ (สำเร็จ กลอนโพธิ์, หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารโรงเรียน: <https://www.gotoknow.org>)

การมีส่วนร่วม (Participatory) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทั้งชายหญิงคือการตัดสินใจที่สำคัญในสังคม และสร้างความสามัคคีให้เกิดกับประชาชน การมีส่วนร่วมสามารถทำได้โดยอิสระไม่มีการบังคับ สมาชิกเต็มใจให้ความร่วมมือด้วยตนเอง หรือมีส่วนร่วมผ่านหน่วยงาน สถาบันหรือผู้แทนตามระบอบประชาธิปไตย

การปฏิบัติตามกฎ (Rule of Law) ธรรมาภิบาลต้องการความถูกต้องตามกรอบของกฎหมาย ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ลำเอียง มีการปฏิบัติอย่างเสมอภาค และเป็นธรรมกับประชาชนโดยเท่าเทียมกันทุกคนในสังคมอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายเดียวกัน

ความโปร่งใส (Transparency) ความโปร่งใสเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาสิ่งนี้ช่วยแก้ปัญหาการทุจริต และคอร์รัปชันได้ทั้งในภาครัฐและเอกชน สื่อจะเข้ามาสืบบทบาทอย่างมากในการตรวจสอบ และรายงานผลงานดำเนินงานโดยการนำเสนอข่าวสารที่ถูกต้องให้แก่สังคมได้รับทราบ

ความรับผิดชอบ (Responsiveness) ความรับผิดชอบเป็นการพยายามให้คนทุกฝ่ายทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดในการปฏิบัติงาน กล้าที่จะคิด กล้าที่จะตัดสินใจ และรับผิดชอบต่อผลการคิดและการตัดสินใจนั้นๆ

ความสอดคล้อง (Consensus Oriented) ความสอดคล้องต้องกันเป็นการกำหนดและสรุปความต้องการของคนในสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมาก โดยพยายามหาจุดสนใจร่วมกันและความต้องการที่สอดคล้องต้องกันของสังคมมาเป็นข้อปฏิบัติเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม การจะพัฒนาสังคมได้ ต้องทราบความต้องการที่สอดคล้องต้องกันของสังคมนั้นๆ ด้วยวิธีการเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ก่อน

ความเสมอภาค (Equity and Inclusiveness)

ความเสมอภาคเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนพึงได้รับจากรัฐบาล ทั้งการบริการด้านสวัสดิการตลอดจนสาธารณูปโภคด้านอื่นๆ

หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) เป็นวิธีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยการผลิต และจำหน่ายเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับเงินที่ลงทุนหรือการใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อมวลมนุษยชาติ โดยมีการพัฒนากระบวนการเพิ่มผลผลิตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

การมีเหตุผล (Accountability) การมีเหตุผลเป็นความต้องการในทุกสังคม ประชาชนทุกคน ต้องตัดสินใจและรับผิดชอบต่อการกระทำของตนด้วยผลที่สมเหตุสมผล การมีเหตุผลไม่สามารถกระทำได้อปราศจากการปฏิบัติตามกฎหมาย ความโปร่งใส และตรวจสอบได้

สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) แม้จะดีเลิศสักเพียงใดก็ตาม แต่ก็ยากที่จะกระทำให้สำเร็จให้ครบทุกหลักการ ฉะนั้นก่อนที่จะมาให้ความสนใจการพัฒนาด้านการบริหาร และการจัดการนั้น ควรให้ความสำคัญกับการศึกษาก่อนเป็นอันดับแรก เพราะว่าการศึกษาคือเครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก่อนที่จะนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นๆ การพัฒนางานใดๆ ต้องพัฒนาที่อุดมการณ์ของคนให้ไปสู่จุดมุ่งหมายที่แท้จริง

องค์ประกอบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา

ปัจจุบันธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายหลักธรรมาภิบาลที่น่าจะมีความสอดคล้องเหมาะสม กับบริบทของโรงเรียนควรประกอบไปด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักความมั่นคงและหลักเป้าหมายสอดคล้องต่อสังคมซึ่งทั้งแปดหลักการนี้จะบูรณาการอยู่ในการบริหารงาน ของโรงเรียนและนำไปสู่เป้าหมายสุดท้ายของการจัดการศึกษา คือ การทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ คือ เป็นคนดีคนเก่ง และคนมีความสุข นอกจากนี้ยังช่วยแก้ไขปัญหาการบริหารงานภายในองค์กรได้อีกด้วย

ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบริหารและการจัดการตามแนวการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management) คือ บริหารงานอย่างมีอิสระเพื่อให้เกิดความคล่องตัวต่อการบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมงานด้านวิชาการเป็นหลักสำคัญ อันจะก่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูปการศึกษาโดยรวม

ผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีพฤติกรรมที่เป็นผู้นำแสดงออกในการใช้อำนาจหน้าที่มีอยู่ต่อผู้ร่วมงานในสถานศึกษา โดยการจูงใจผู้ร่วมงานทำงานให้เกิดแรงจูงใจภายในเพื่อให้ผู้ร่วมงานพึงพอใจให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันด้วยความเต็มใจและใช้ความพยายามของตนในการปฏิบัติงานโดยทุ่มเทกำลังความคิดกำลังกายความรู้ความสามารถในการช่วยกันแก้ปัญหาเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของผู้นำทางการศึกษา

- * ต้องเป็นผู้ให้คำปรึกษาหารือในสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม และเป็นธรรม เป็นผู้นำทางปัญญา รอบรู้ด้านใดด้านหนึ่งชัดเจน อาศัยความรู้ประสบการณ์ที่ดีในอาชีพ
- * ต้องเป็นผู้จูงใจผู้อื่นให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นตัวแบบ ตัวอย่างที่ดี ผู้นำจึงต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี ผู้นำต้องเป็นผู้ยอมรับจากผู้อื่น
- * ต้องเป็นนักพัฒนา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ไม่เห็นแก่ตัวและพวกพ้องตนเอง เป็นนักพัฒนา มีความคิดเชิงบวก มองโลกในแง่ดีบทบาทในเชิงบริหารวิชาการ แก้ปัญหาได้
- * บทบาทในการเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้ เฉลียวฉลาด อารมณ์มั่นคง มีความฉลาด มีอารมณ์ดี และมีคุณธรรมและจริยธรรมสูง

ความสำคัญของภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา

ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้นำช่วยสร้างความชัดเจนแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้รับรู้ว่าจะอะไรคือความสำคัญให้ภาพความเป็นจริงขององค์กรแก่ผู้อื่นช่วยให้มองเห็นทิศทาง และจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนภายใต้ภาวะความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก ความสำคัญของภาวะผู้นำ ไว้ดังนี้

- 1) ภาวะผู้นำของผู้นำเป็นจุดศูนย์รวมของการทำงานกลุ่ม ในการแสวงหาความร่วมมือของบุคคลในกลุ่มเพื่อนำพากลุ่มไปสู่เป้าหมายของความสำเร็จ

2) ภาวะผู้นำของผู้เป็นบุคลิกภาพ และผลของบุคลิกภาพที่ส่งผลต่อผู้ตามในการทำงานร่วมกันก่อให้เกิดความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อบุคลิกภาพของผู้เป็นผู้นำซึ่งเป็นผลจากความมีภาวะผู้นำนั่นเอง

3) ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการกระทำหรือพฤติกรรม เพราะการกระทำของผู้เป็นผู้นำที่เป็นผลจากการมีภาวะผู้นำส่งผลต่อปฏิกิริยาของผู้ตาม ว่าผู้นำทำอะไร ถ้าผู้นำทำให้ดู ผู้ตามก็จะทำตามด้วย

4) ภาวะผู้นำเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ช่วยในการจูงใจและการประสานงานขององค์กร เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

5) ภาวะผู้นำเป็นผลหรือสิ่งที่ยกเงยตามมา ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลต่าง ๆ ในกลุ่มเป็นหลัก

6) ภาวะผู้นำเป็นบทบาทที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการบทบาทของบุคคลอื่น เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่ระบบสังคมเพราะผู้นำแต่ละองค์กร หรือหน่วยงานต่างก็มีหน้าที่ มีบทบาทที่แตกต่างกันแต่ทุกหน้าที่ต่างก็ช่วยกันพัฒนาความเจริญให้กับสังคม ซึ่งต้องอาศัยการมีภาวะผู้นำทั้งนั้นภาวะผู้นำในฐานะที่มุ่งด้านโครงสร้างเป็นกระบวนการในการริเริ่ม และดำรงรักษาโครงสร้างของบทบาท และรูปแบบความสัมพันธ์ของบทบาทต่างๆ มีการระบุหน้าที่ของภาวะผู้นำในการทำให้ระบบการตัดสินใจต่างๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพผลตามโครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กร

พอสรุปได้ว่า ความสำคัญของภาวะผู้นำที่มีในองค์กรที่มีทั้งในผู้นำและผู้ตามขององค์กรนั้น สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จทั้งในองค์กรของตนเอง และองค์กรอื่น จนขยายสู่องค์กรระดับประเทศ ซึ่งต้องอาศัยการมีภาวะผู้นำทั้งสิ้น

วิเคราะห์พฤติกรรมหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารการศึกษา

คุณลักษณะการมีวิสัยทัศน์ที่สำคัญของผู้บริหารการศึกษา พฤติกรรมผู้บริหารที่นำหลักธรรมาภิบาลบูรณาการในการบริหารงานการศึกษา (พิศวัลย์ สุขอินทร์ <https://piswan.wordpress.com>) ดังนี้

หลักประสิทธิผล พฤติกรรมของผู้บริหารการศึกษาคควรมีเป้าหมายของแผนการปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน โดยการปฏิบัติ และระบบงานที่เป็น มาตรฐาน รวมถึงมีการติดตามประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบซึ่งทฤษฎีวางกรอบความคิดแก่ผู้ปฏิบัติ ได้กล่าวถึงความสามารถสูงในการทำงาน และใช้ความคิดภายใต้สถานการณ์ และสิ่งที่ปฏิบัติตามระบบจะเป็นด้านคน ด้านเวลา ทำให้องค์กรได้รับประโยชน์

หลักประสิทธิภาพ พฤติกรรมของผู้บริหารการศึกษากำกับดูแลที่ดีที่มีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงาน โดยการใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหาร จัดการที่เหมาะสมสามารถใช้ทรัพยากรทั้งด้านต้นทุน แรงงานและระยะเวลาให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาขีด ซึ่งทฤษฎีการจัดการเชิงบริหาร ได้มีหลักให้นักบริหารเป็นผู้ประสานกิจกรรมต่างๆ ภายในองค์กรปฏิบัติหน้าที่ด้วยการวางแผน การจัดองค์กร การควบคุม

หลักการตอบสนอง พฤติกรรมของผู้บริหารการศึกษา ตอบสนอง ตามความคาดหวัง ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายซึ่งทฤษฎีแรงจูงใจของมาส

โลว์ แสดงให้เห็นว่าการตอบสนองความต้องการของมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญในการที่จะจูงใจคนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้นต้องเข้าใจถึงธรรมชาติความต้องการของบุคคล

หลักการรับผิดชอบ พฤติกรรมของผู้บริหารการศึกษา แสดงความรับผิดชอบต่อในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยความรับผิดชอบนั้นควรอยู่ในระดับที่สนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ ซึ่งทฤษฎีลำดับขั้นตอนความต้องการมีความต้องการในการทำงานจากความต้องการพื้นฐานต่ำไปสู่ความต้องการสูงในการทำงาน มีความสมหวัง และความสำเร็จในชีวิตการทำงาน

หลักความโปร่งใส พฤติกรรมของผู้บริหารการศึกษา ยึดหลักความบริสุทธิ์ ด้วยเจตนาความคิดอ่าน ที่บริสุทธิ์ โปร่งใส ใช้ระบบสารสนเทศสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา ซึ่งทฤษฎีการเสริมแรงจูงใจ การทำงานต้องมีผลงานที่โปร่งใส ผลงานที่ทำให้ถูกต้องการทำงานดีขึ้น มีความภาคภูมิใจ และดีใจที่การทำงานดีสามารถตรวจสอบได้ หากผลงานไม่ดี ก็มีการปรับปรุงแก้ไขทำให้เกิดความรู้สึกทำงานเห็นความสำคัญในการทำงาน และทำงานถูกต้องทุกขั้นตอน

หลักการมีส่วนร่วม พฤติกรรมของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารจะต้องให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษา ทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดทั้งชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการจัดการศึกษาในโครงการและกิจกรรมของสถานศึกษาที่จัดขึ้นตลอดปีการศึกษา ในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งทฤษฎีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารจะต้องบริหารงาน และตอบสนองความต้องการของบุคคลกร และต่อส่วนร่วม ความสำเร็จของงาน การได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลต่างๆ ในการทำงานมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

หลักการกระจายอำนาจ พฤติกรรมของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารจะต้องยึดหลักความเหมาะสม คือ รู้จักคิด พุด ทำ กิจการงาน และปฏิบัติงานได้เหมาะสม ถูกกาลเทศะ บุคคล สังคม และสถานการณ์ ตามหลักและหลักความยุติธรรม ซึ่งทฤษฎีภาวะผู้นำ มีการเปลี่ยนแปลง เป็นการกระจายอำนาจให้ถูกสารงาน มีความคิด มีทัศนคติที่ดีต่อผู้บริหารในการกระจายงานและผู้ร่วมงานมีความรู้สึกไว้วางใจในการทำงาน มีความรับผิดชอบต่อในการมอบหมายงานตามขั้นตอน

หลักนิติธรรม พฤติกรรมของผู้บริหารการศึกษา การพิจารณาวินิจฉัยปัญหา การทำการตัดสินใจ สั่งการ ข้อบังคับ ระเบียบ วินัยข้าราชการ และจรรยาบรรณครู มีหลักศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีของสังคม ถูกต้อง ตามนโยบายของผู้บังคับบัญชาส่วนบน และถูกต้องตรงประเด็นตามหลักวิชา และได้รับความพึงพอใจ จากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในระบบงานของสถานศึกษาทั้ง 4 งาน อันได้แก่ งานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป ซึ่งทฤษฎีบริหารองค์การในระบบราชการ หลักการอำนาจจากกฎหมาย การแบ่งหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อ การแบ่งงานตามความชำนาญ มีระบบการทำงานที่มั่นคง

หลักความเสมอภาค พฤติกรรมของผู้บริหารการศึกษา การปฏิบัติ และได้รับการอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มีการแบ่งแยกด้าน ชายหญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนาการศึกษา การฝึกอบรม ซึ่งทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์มีชีวิตจิตใจที่ดีไม่ลำเอียง รู้สึกสภาพความแตกต่างก็ไม่แบ่งแยกทำให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน ซึ่งทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ มีชีวิตจิตใจที่ดีไม่ลำเอียงรู้สึกสภาพความแตกต่างก็ไม่แบ่งแยกทำให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน

หลักมุ่งเน้นฉันทามติ พฤติกรรมของผู้บริหารการศึกษา ข้อตกลงภายในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดจากการใช้กระบวนการเพื่อหาข้อคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ โดยฉันทามติ ซึ่งทฤษฎีความผูกพัน และแรงจูงใจ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การมีส่วนร่วมในองค์กร มีความคิดเห็นเหมือนกัน การรับฟังความคิดเห็นส่วนรวม ในการรับรู้เรียนรู้ทำความเข้าใจร่วมแสดงทัศนะร่วมเสนอปัญหา ประเด็นที่สำคัญ ที่เกี่ยวข้องร่วม คิดแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และการดำเนินงาน และร่วมตรวจสอบผลการ ปฏิบัติงาน ทั้งนี้ต้องมีความพยายามในการแสวงหาฉันทามติ

สรุป การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการหนึ่งที่สำคัญของผู้บริหารการศึกษา ควรถือปฏิบัติเพื่อใช้ในการบริหารจัดการองค์กรให้ก้าวหน้า ทั้งนี้ผู้บริหารการศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นร่วมกัน มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ก็จะสามารถหาข้อยุติที่ส่งผลดีกับทุกฝ่าย ผลการผลักดัน ให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมกับการทำงาน ยึดการทำงานบนหลักนิติธรรม บริหารงานอย่างโปร่งใส บริหารงานให้มีทั้งประสิทธิภาพที่ดี และประสิทธิผลที่ดี ความรับผิดชอบกับการกระทำไม่ว่าจะดีหรือร้าย ไม่ปิดความรับผิดชอบไปให้ผู้ใต้บังคับบัญชา อีกสิ่งที่จะต้องต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์คือ จะต้องตั้งมั่นอยู่บนหลักคุณธรรมเสมอ ผู้บริหารการศึกษาที่ยึดถือหลักธรรมาภิบาลในการทำงาน ส่งผลพฤติกรรมกรรมการบริหารงานการศึกษาให้สามารถทำงานได้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้และได้ผลดี

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ผู้บริหารที่มีความสามารถในการ กำหนดภาพที่คาดหวัง และกระตุ้น โน้มน้าว จูงใจให้บุคลากรปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาโดยการ สนับสนุนการทำงานเป็นทีม การอบรมพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากร สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ และการจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศของสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรไปสู่เป้าหมายสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาต้นแบบ หมายถึง ผู้บริหารที่มีลักษณะทางวิชาชีพ และคุณลักษณะส่วนบุคคล ตามเกณฑ์มาตรฐาน ดังนี้

คุณลักษณะทางวิชาชีพ มีความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถชักนำหรือสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานเกิดการเปลี่ยนแปลงทางปฏิบัติงานทางการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมาย เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีเป้าหมายทางการศึกษา มีการวางแผนการทำงาน มีความริเริ่มสร้างสรรค์ บริหารงานโดยมุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และรู้จักแสวงหาความรู้ให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม

คุณลักษณะส่วนบุคคล เป็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากรในสถานศึกษา มีบุคลิกภาพที่ดี มีปฏิภาณไหวพริบดี มีการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความรับผิดชอบสูง มีใจเปิดกว้างพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม มีความสามารถในการสื่อสาร กล้าในการพูด และการปฏิบัติ มีความตื่นตัวอยู่เสมอ เป็นนักพัฒนาและนักบริการสังคม มีสุขภาพดี มีความรักในสถาบันของชาติ และอนุรักษ์ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ธรรมเนียม และสิ่งแวดลอม

ลักษณะผู้บริหารการศึกษามืออาชีพ นักบริหารการศึกษามืออาชีพที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารและการจัดการศึกษาตามแนวทางที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ลักษณะดังกล่าวประกอบด้วย

ลักษณะพื้นฐานทางธรรมชาติเป็นเดิมทุน

- * การศึกษา
- * บุคลิกภาพ
- * คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ
- * ความสามารถ/ทักษะ
- * ความรู้สึกและรู้อบ
- * การมีอนุญาตประกอบวิชาชีพการบริหาร
- * ลักษณะผู้บริหารแบบซีไอโอ (ผู้บริหารสถานศึกษา)

ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีอำนาจตัดสินใจและนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่สถานศึกษาของตน โดยจะต้องรายงานผลต่อประชาชนผู้เป็นเจ้าของการศึกษาของประเทศ โดยยึดหลักปฏิรูปตามแนวเจตจำนงของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

การปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จนั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ควรมีลักษณะบางประการที่แตกต่างไปจากอดีต และต่างจากผู้บริหารทั่วไปดังนี้

- * เป็นผู้วิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์
- * เป็นนักสร้างแรงบันดาลใจ
- * เป็นนักเรียนรู้
- * เป็นนักประสานงาน
- * เป็นนักพัฒนา

ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณสมบัติ คือมีความสามารถสร้างองค์การสร้างบรรยากาศที่ดี และวิเคราะห์สภาพการต่างๆ โดยเก็บรวบรวมข้อมูล เน้นการมีส่วนร่วมตลอด มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเสมอ โดยการสร้างภาพอนาคตด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังของสังคม

สรุป

การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการหนึ่งที่สำคัญของผู้บริหารการศึกษา ที่ต้องนำมาปฏิบัติเพื่อใช้ในการบริหารจัดการองค์กรให้ก้าวหน้า ทั้งนี้ผู้บริหารการศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นร่วมกัน มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ก็จะสามารถหาข้อยุติที่ส่งผลดีกับทุกฝ่าย ผลการผลักดัน ให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมกับการทำงาน ยึดการทำงานบนหลักนิติธรรม บริหารงานอย่างโปร่งใส บริหารงานให้มีทั้งประสิทธิภาพที่ดี และประสิทธิผลที่ดี ความรับผิดชอบกับการกระทำไม่ว่าจะดีหรือร้าย ไม่ปิดความรับผิดชอบไปให้ผู้ใต้บังคับบัญชา

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้วยหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่ยึดถือหลักธรรมาภิบาลในการทำงาน ส่งผลพฤติกรรมกรรมการบริหารงานการศึกษาให้สามารถทำงานได้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้และได้ผลดี และเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากรใน

สถานศึกษา มีบุคลิกภาพที่ดี มีปฏิภาณไหวพริบดี มีการตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบสูง มีใจเปิดกว้างพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม มีความสามารถในการสื่อสาร กล้าในการพูด และการปฏิบัติ มีความตื่นตัวอยู่เสมอ เป็นนักพัฒนาและ นักบริการสังคม มีสุขภาพดี มีความรักในสถาบันของชาติ และอนุรักษ์ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. รายงานสรุปผลการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประจำปี 2560. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. 2560.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. คู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐ ตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance Rating). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรีเมียร์โพร จำกัด. 2552.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. คู่มือนโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดี. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรีเมียร์โพร จำกัด. 2552.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวทางการดำเนินงานการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด. 2551.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา. 2551.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพมหานคร. 2544.

สุดจิต นิमितกุล. กระทบมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี : การปกครองที่ดี (Good Governance). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บพิธการพิมพ์. 2543.

Keith, D. D. Human behavior at work- human relations and organization behavior. New Planner. 1972.

